

Табыстар.
Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстар

Шығарылған күні: 09.10.2023 жыл
Келесі шығарылым күні: 09.10.2024 жыл

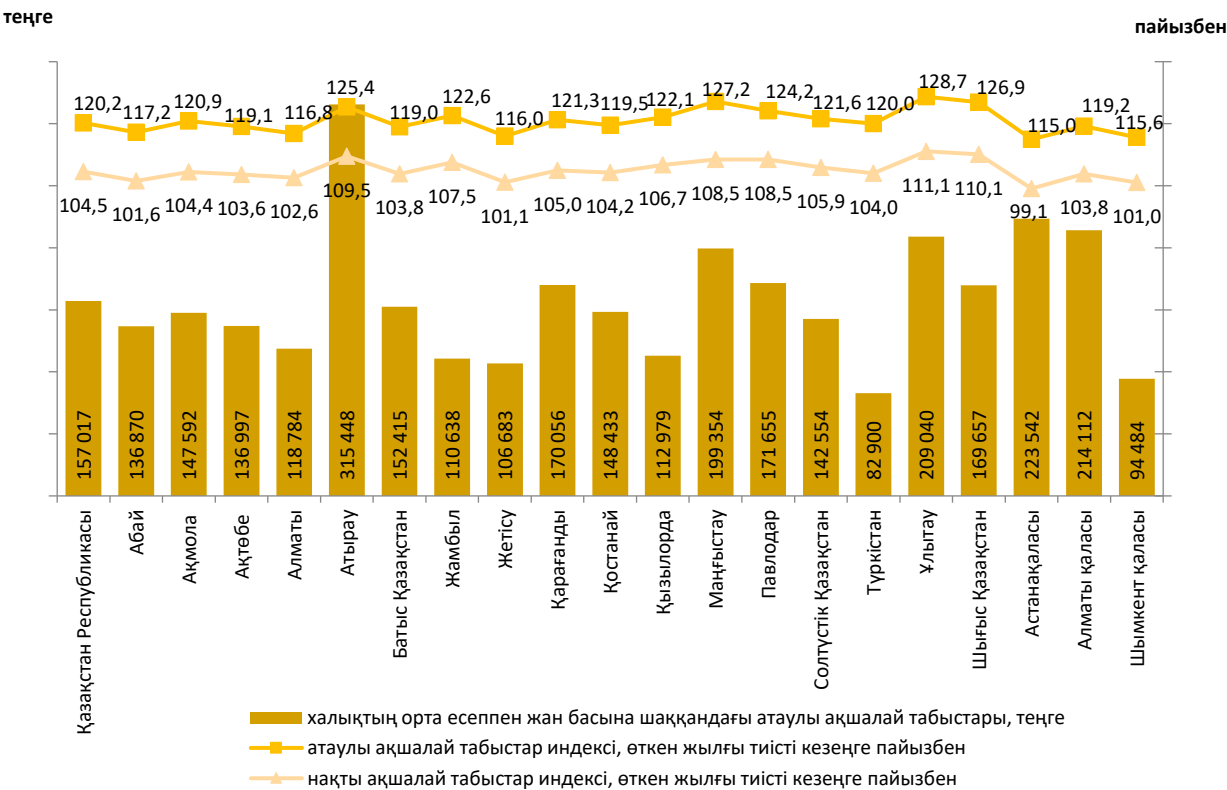
- 1. Негізгі ойлар
 - Жылдағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар
- 2. Глоссарий
- 3. Әдістемелік түсініктемелер
- 4.Қатысы бар басылымдарға сілтемелер
- 5. Пайдалы сілтемелер

1. Негізгі ойлар

2022 жылғы бағалау бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары айына орта есеппен 157017 теңгені құрады, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 20,2% жоғары, көрсетілген кезеңде нақты ақшалай табыстар 4,5% артты.

Сурет 1

Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары

Тоқсандағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар

2022 жылғы Қазақстан Республикасындағы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары айына 157017 теңгені құрады және 2021 жылмен салыстырғанда 20,2% өсті. Осы кезеңнің тұтыну бағаларының индексі (15%) ескере отырып, халықтың ақшалай табыстары нақты мәнде 4,5% артты.

Кесте 1

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстары (бағалау)

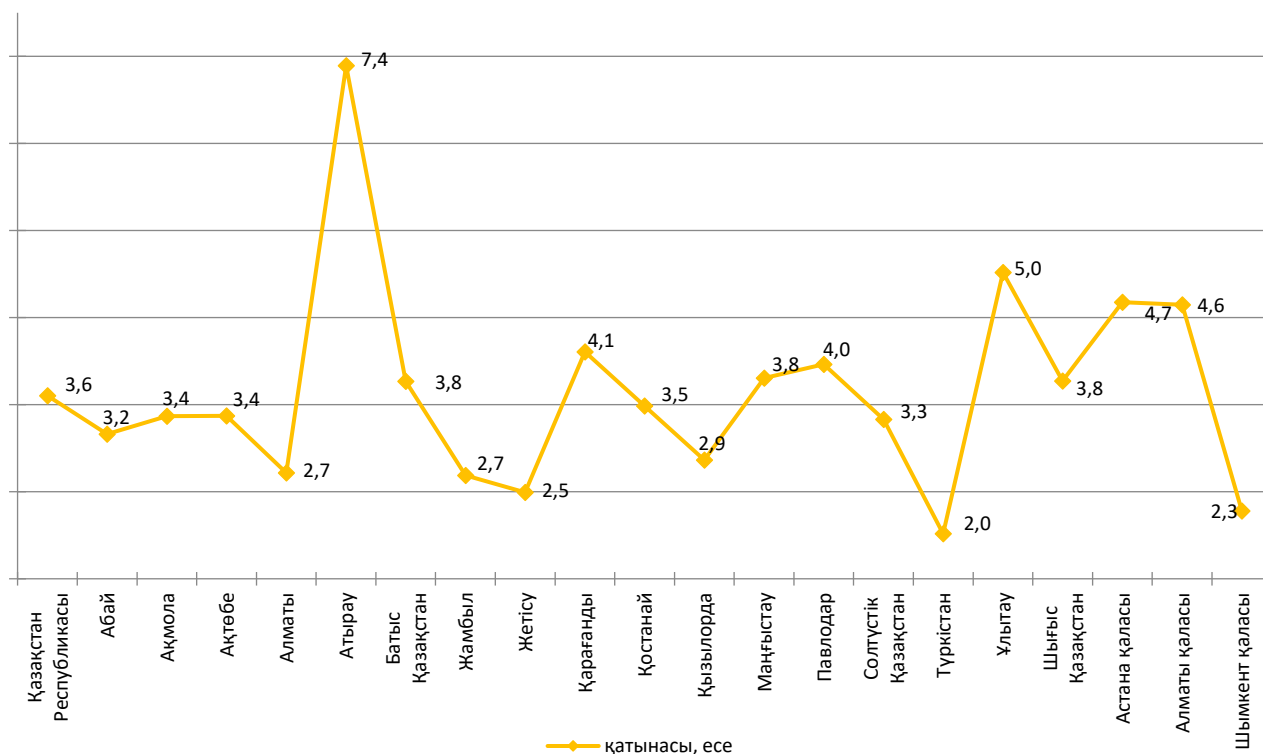
	Халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары, теңге		өткен жылдың тиісті кезеңіне пайызбен	
	2022 жыл	2021 жыл	атаулы	нақты

Қазақстан Республикасы	157 017	130 616	120,2	104,5
Абай	136 870	116 776	117,2	101,6
Ақмола	147 592	122 039	120,9	104,4
Ақтөбе	136 997	115 009	119,1	103,6
Алматы	118 784	101 709	116,8	102,6
Атырау	315 448	251 597	125,4	109,5
Батыс Қазақстан	152 415	128 077	119,0	103,8
Жамбыл	110 638	90 255	122,6	107,5
Жетісу	106 683	91 986	116,0	101,1
Қарағанды	170 056	140 164	121,3	105,0
Қостанай	148 433	124 221	119,5	104,2
Қызылорда	112 979	92 531	122,1	106,7
Маңғыстау	199 354	156 740	127,2	108,5
Павлодар	171 655	138 244	124,2	108,5
Солтүстік Қазақстан	142 554	117 275	121,6	105,9
Түркістан	82 900	69 103	120,0	104,0
Ұлытау	209 040	162 387	128,7	111,1
Шығыс Қазақстан	169 657	133 689	126,9	110,1
Астана қаласы	223 542	194 398	115,0	99,1
Алматы қаласы	214 112	179 554	119,2	103,8
Шымкент қаласы	94 484	81 714	115,6	101,0
Мах	315 448	251 597	128,7	111,0
Min	82 900	69 103	115,0	99,1
Max /Min, есе	3,8	3,6	1,1	1,0

2022 жылы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары мөлшерінің ең жоғары мәні Атырау облысында белгіленді, онда көрсеткіш орташа республикалық деңгейден 2 есеге артықтығы байқалды. Табысы ең төмен өңір болып Түркістан облысы белгіленді, осы өңірде халықтың табыс мөлшері орташа республикалық деңгейдің жартысына жуықтығын құрайды. 2022 жылы өңірлер бойынша халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең жоғары және ең төменгі шамасы арасындағы ара қатынас 3,8 есені құрады (2021 жылы – 3,6 есе).

Сурет 2

2022 жылы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасымен ара қатынасы

2022 жылы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасымен арақатынасы республика бойынша 3,6 есені құрады (2021 жылы – 3,5 есе).

Динамикалық кестелер:

[1.2010-2023 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары \(теңге\) \(тоқсандық\)](#)

[2.2010-2023 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының индексі \(тоқсандық\)](#)

[3. Өңірлер бойынша халықтың нақты ақшалай табыстары, 2019 жылғы деңгейден % өсім](#)

[4. Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстары \(ай сайынғы\)](#)

[5. Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары \(жылдық\)](#)

2. Глоссарий

Халықтың атаулы ақшалай табыстары (бағалау) - халықтың ағымдағы тұтынуға, өндірістік қызметке және жинақтауға бағыттайтын ақшалай қаражаты;

Атаулы ақшалай табыстар индексі-базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Нақты ақшалай табыстар индексі-базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі бағалардың өзгеруін ескере отырып, атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыс - жалақы, көтермелеу төлемінің барлық түрлері, жалақыға үстемеақылар, жұмыскерлер жұмыс орны бойынша алатын алымдар, сыйақылар мен жәрдемақылар;

Қызметкерлердің жалақысы (еңбекақы) қоры-ұйымдар есептеген жиынтық ақшалай қаражат, сондай-ақ салықтар мен басқа да ұстап қалуларды (табыс салығы) ескере отырып, қызметкерлердің еңбегіне ақы төлеу үшін ақшалай бірлікке аударылған заттай нысандағы қаражат (лауазымдық айлықақылар (тарифтік мөлшерлемелер), қосымша ақылар, үстемеақылар, сыйақылар, ынталандырушы және өтемдік сипаттағы төлемдер) міндетті зейнетақы жарналары), оларды қаржыландыру көзіне және нақты төлеу мерзіміне қарамастан;

Өзін-өзі жұмыспен қамтудан түсетін табыс-өзін-өзі жұмыспен қамту негізінде тауарлар мен қызметтерді өндіруден алынатын ақшалай және заттай нысандағы табыс;

Тұтыну бағаларының индексі (ТБИ) – халықтың жеке тұтыну үшін сатып алатын тауарлары мен қызметтерінің тіркелген себетіне бағалардың орташа деңгейінің уақыт бойынша өзгеруін сипаттайтын көрсеткіш.

3. Әдістемелік түсініктемелер

Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары туралы ақпарат Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Төрағасының 2016 жылғы 21 қыркүйектегі № 214 бұйрығымен бекітілген, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2016 жылғы 21 қазанда № 14350 болып тіркелген, халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу (бағалау) жөніндегі әдістемеге сәйкес ай сайынғы, тоқсан сайынғы және жылдық негізде қалыптастырылады.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу макро деңгейде халықтың табысы – жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыстар (жалақы), дербес жұмыспен қамтудан түсетін табыстар, төленген әлеуметтік трансферттер, басқа да табыстар туралы барлық деректерді (статистикалық және әкімшілік) біріктіру жолымен жүзеге асырылады, өйткені есептеу бір адамға шаққанда жүргізіледі.

Халықтың атаулы ақшалай табыстарын бағалау (бұдан әрі - ХААТ) жыл басынан бастап кезең ішінде тек Қазақстан Республикасы бойынша, ал тоқсан мен жыл ішінде-Қазақстан Республикасы мен өңірлер бойынша өспелі қорытындымен ай сайын жүргізіледі.

Халықтың жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарын есептеу келесі негізгі кезеңдерді қамтиды:

- 1) жалдану бойынша жұмыстан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 2) еңбек ақыны жасыруға жете есептеу коэффициентін есептеу;
- 3) өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 4) халыққа төленген ағымдағы трансферттерді есептеу;
- 5) халықтың өзге де ақшалай табыстарын есептеу;
- 6) жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 7) атаулы және нақты ақшалай табыстар индекстерін есептеу.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табысты есептеу

ХААТ жалпы шамасы жалдамалы жұмыстан, өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен табыстарды, ағымдағы төленген трансферттерді және өзге де ақшалай табыстарды жиынтықтау жолымен анықталады.

Жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс мынадай формуламен анықталады:

$$ААТ_{жан\ басына/шақ} = \frac{\sum ААТ_{жалпы}}{Саны_{халық}}$$

мұнда:

$\sum ААТ_{жалпы}$ – есепті кезеңдегі ХААТ-тың жалпы сомасы;

$Саны_{халық}$ – есепті кезеңдегі елдегі халықтың саны.

Алғашқы статистикалық деректерді ұсыну мерзімінің әртүрлілігіне және жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) мен ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған деректерді нақтылауға (түзетуге) сәйкес ай, тоқсан мен жылдық кезеңдерге халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының жалпы мөлшерін алдын ала есептеу (бірінші бағалау) және қайта есептеу (екінші бағалау немесе нақтылау) жүргізіледі.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын алдын ала есептеу жыл басынан бергі кезең үшін есептік кезеңнен кейінгі күнтізбелік 40-шы күні ай сайынғы және тоқсандық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық

статистикалық байқаулар бойынша алынған деректер негізінде, сондай-ақ сарапшылық бағалау мен есептеу (бағалау) кезінде болмаған статистикалық көрсеткіштерді есептеу негізінде жүзеге асырылады.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын жыл басынан бергі кезеңге және жылға қайта есептеу (нақтыланған бағалау) жылдық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған жылдық деректер негізінде есепті кезеңнен кейінгі жылдың қыркүйегінде жүзеге асырылады.

Атаулы ақшалай табыстың индексін есептеу.

ХААТ серпінін бағалау үшін атаулы ақшалай табыстардың индексін есептеледі:

$$ААТ_i = \frac{ААТ_e}{ААТ_6} * 100\%,$$

где:

ААТ_и- атаулы ақшалай табыстардың индексі;

ААТ_е- есепті кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс;

ААТ_б- базистік кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс.

Нақты ақшалай табыстың индексін есептеу

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу тұтыну бағалары индексінің көмегімен жүргізіледі.

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табысты есептеу ағымдағы көрсеткішті базистік кезеңнің салыстырмалы бағаларына келтіру әдісімен мына формула бойынша жүзеге асырылады:

$$НАТ_i = \frac{НАТ_i}{ТБИ} * 100\%$$

где:

НАТ_и– нақты ақшалай табыстардың индексі;

ААТ_и– есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың индексі;

ТБИ– есепті кезеңдегі тұтыну бағаларының индексі.

4. Қатысы бар басылымдарға сілтемелер

[«Қазақстандағы халықтың тұрмыс деңгейі» жинағы](#)

[Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуы](#)

[«Қазақстан балалары» жинағы](#)

[«Қазақстан бүгін» жинағы](#)

5. Пайдалы сілтемелер

[Халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу \(бағалау бойынша\) әдістемесі](#)

[Атаулы ақшалай табыстар, «Талдау» Ақпараттық-талдау жүйесі](#)

Шығаруға жауапты:	Департамент директоры:	Орындаушы:	Мекенжай:
Еңбек және тұрмыс деңгейі	Н. Белоносова	А. Макшаева	010000, Астана қаласы
статистикасы департаменті	Тел. +77172 749022	Тел. +7 7172 749262	Мәңгілік ел даңғылы, 8
		E-mail: a.makshayeva@aspire.gov.kz	Министрліктер үйі, 4-кіреберіс